

vădă că nici acesta nu este de ajuns, se sinucise singur pe momentului fiicei sale. În alu-doilea resbelu, care avu locu după 40 de ani de la celu ântăi (685—668). Spartanii la începutu fură pretutindenea bătuti de regle Messenei Aristomene, a căruia acțiunii militare susținură curagiulu nenorociților locuitoru, dar spre fine Spartanii încuragiați de cântecele inspirătoare a atenuluu Tyrteu, învinsură pe Messenieni. Aristomene se mai bătă încă de câte-va ori ca unu leu, înse tradarea alițiilor ilu nevoi a se depărta din patriă. Messenienii deveniră hiloți spartani. ¹ După cucerirea Meseniei celealte staturi din Pelopones recunoscură igemonia (ântăietatea) Spartei, care constă în acea că, regii spartanii presidaă adunările generali a staturiloru din Pelopones, și comandaă în resbelele comune. Ca modelu de statu aristocraticu, Sparta eră inimică tuturoru democratiloru grece.

2. ATHENA PÊNĂ LA RESBELELE MEDICE

1. Athena pênă la Solon. În Atica, țără amată de dei, s'a desvoltatū viața Athenieniloru, reprezentanții rasei ioniene, o viață cu totulū opusă celei spartane, și cea mai frumósă la carea agiunse omulū lumii vechi.

¹ Pământurile fertile și bine cultivate a Messeniei escitară dorința Spartaniloru a o supune. Luândū de pretestū nisce certe cu vecini, începură primulū resbelū în cari Messenii sub-cădură giugulu spartanu. Patruzeci de ani de suferințe rodeșteptă energia iavșiloru, și junele eroū Aristomene părăsi Arcadia unde se retrăsese, și chemă pe compatrioții sei la libertate începëndū alū doilea resbelū mesenianū. Deși Aristomene repurtă o victorie strelucită în câmpiele de la *Stenyclare*, totuși în fine Sparta triumfă; fortereța era fū luată după unū asediū de unsprezece ani. Messenienii cari putură scapa de mörte și sclăvie fugiră în Sicilia. în politia Zancle care primī de la ei numele de *Messina* (Nota editorului).

2. Solon și legislațiunea lui. Solon¹ eră eupatridă nu prea avută, însă din nēmulă codristiloră carilă se trăgeau de la deulă Posidon. Părintele seă răsipi tōtă averea, și Solon, fū nevoitū a se ocupa cu comerciulă care-lū făcū a visita mai multe locuri a Greciei și a Asiei. In aceste călătorii, elū se pregăti cătră marea misiune de legislatorū, studiindū moravurile și datinele poporului seă și altorū popōre străine. Avēndū o natură poetică, Solon espuse adese consiliile și ideile sele într'o formă poetică, și poporulū, admirândū înțelepciunea consilierorū sele, ilū puse in numărulă celorū șapte înțelepți greci. Pentru ântēia-și dată elū ese pe scena politică in timpulū resbelulū dintre Athena și Megara pentru posesiunea insulei Salamina. Athenienii, fiindū bătuti in acestū resbelū, opriră ori și căruī cetățēnū a vorbi despre întōrcerea insulei Salamina. Acēstă măsură umilitōre rāni adāncū inima lui Solon, care, prefăcēndu-se in esaltatū, luā unū costumū de bolnavū, eși pe piață inaintea poporului, ii ceti o mică compunere in versuri, in carea combătea frica rușinosă a poporului. Acēsta avū o influință fōrte mare asupra Athenenilorū: oprirea de a vorbi despre Salamina fū revocată, resbelulū din nou se incepū, și Solon, fiindū alesū comandantū, întōrse Athenei insula perdută. Afară de eucerrera Salaminei, Solon servise Athena in timpulū alungării Alcmeonișilorū, și devenise amiculū oraculului de Delphe, pentru că apērase templulū seă contra locuitorilorū Cirrhei. Prin aceste servicii făcēndu-se cunoscutū poporului, Solon incepe cariera sa de legislatorū.

Răulū celū mai mare de care suferiā atunci Athena eră apēsarea majorității sarace de căți-va avuti. Ōmenii saraci, după legile neominōse de atunci, imprumutau bani de la cei avuti punēndū amanetū libertatea lorū și a familiei lorū. Din acēsta rezultă că mulți din debitorii deveniră sclavii creditorilorū lorū, alții fură vên-

duți în streinătate, alții își vîndură copiii pentru a se rescumpăra pe sine, éra alții părăsira patria pentru a scăpa de creditorî. Solon înlătură de la poporū această nenorocire prin așa numita *Sisakhia*, carea constă în redicarea prețului nominală a banilorū (75 drahme valoraū câtū 100 de mai nainte), în eliberarea din sclaviă a tuturorū dētornicilorū și în oprirea de a mai împrumuta pe venitorū cu condițiunea perderii libertății. Cu această ocasiune Solon singurū dădu esemplu de mariniă ertândū o mare parte din debitorii seî.

Unū altū rău băntuia statulū înainte de Solon, anume cei mari luaseră în mâne tôte drepturile și puterea, și lăsase pe poporū fără nici unū dreptū. Pentru a nimici acestū rău, Solon se decise a da influință politică nu claselorū, ci averii, așa în câtū fie-care putea participa la guvernū potrivitū capitalului și sumei impozitelorū ce plătia în profitulū statului. Spre acestū finitū Solonū, conservendū împărțirea vechiă a cetățenilorū după genuri, îi împărți în patru clase, luandū de basă venitulū cetățenilorū (censū) seū impozitele plătite de ei. De și cetățenii din tuspaturu clasele aveaū votū în adunările poporare și participaū la giudecăți și la alegerea magistraților, totuși funcțiunile mai înalte și serviciulū militarū erau conservate numai pentru cele d'ântei trei clase, ca unele ce plătiaū impozite; éra numirea de archonde éra exclusivū dată numai clasei întéia, care plătia mai multū tributū de câtū tôte.¹

Puterile suverane, în parte reformate, înființate din

¹ Clasele erau; Pentacosiamedimni, Călării, Zevgiți și Thetii Cestii din urmă nu plătiaū tributū și aveaū foarte puțin pământū seū nici de cumū. n re locitorii athenei se numeraū, afară de cetățeni: 1° metoici, — veniți din alte state grece, liberi personalmente, înse fără nici unū dreptū de cetățeniă; 2° s lavi, cari compuneaū majoritatea locuitorilorū și cari geraū tôte trebele casnice. Nu éra voie de a ucide vre unū sclavū, înse purtarea cu ei éra foarte aspră

noă de Solon, erau distribuite în modul următoriu :

1° Dreptul de a da legi, a alege magistrații, a giude-
a crimele în contra poporului, a declara resbelu și a
închie pace, apărținea *eclesiei* (adunarea poporului), con-
pusă din cetăniî a tuspaturu claselorū și carea se adună
de patru orî în 35 de țile, pe dclulū Pnyx. Ea diferiă
de adunarea poporară spartană prin aceea că în ea fie-
care propunere se discuta mai înteu prin oratorî pro
și contra, și apoi se votă. Acestū modū de procedere
conlucră multū la desvoltarea avocațiilor și oratorilorū
în Grecia. 2° Discuțiunea prealabilă a tuturorū lucră-
rilorū ce trebuiaū să mērgă la eclesiă, inspecțiunea su-
premă asupra mersului guvernului și gerarea finanțelorū
apărținea *consiliului* (senatulū), care eră compusū din
400 membri, aleși în fie-care anū, avēndū celū puçinū
etatea de 30 de anî și o viață nepătată. 3° Puterea admi-
nistrativă, relațiunile esteriore, inspecțiunea asupra re-
ligiunii și președința giudecăței, erau împărțite între no-
ue archonđi aleși în fie-care anū din clasa I, cari erau
responsabili de guvernământulū lorū, înaintea eclesiei :
persóna lorū eră sacră, ei erau scutiți de imosite și
ocupău locurile de onóre în tóte adunările. 4° Suprema
giudecată criminală, inspecțiunea asupra moravurilorū
și a educațiunii junimii, conservarea instituțiunilorū sta-
tului contra arbitrarității poporului, erau lasate vechiu-
lū *Areopagu*,¹ membrii căruia erau archonđii cari-și fi-
niaū funcțiunile fără pată. După idea lui Solon, Athena
trebuia să aibă în consiliū și areopagū douē ancore
cari să-lū apere contra ori-cărei fortunî. Din cele țise
se vede că guvernământulū stabilitū de Solon eră o com-

¹ Areopagulū ținea ședințele sale nóptea, și nu eră permisū ne-
mēruî a uza înaintea lui de discursuri sēu alte mișloce prin cari
s'ar fi pututū influința asupra consciinții judecătorilorū. Areo-
pagulū fu multū timpū renumitū ca imparțialū.

(Nota editorului).

punere din aristocrație și democrație cu preferința acesteia din urmă, fiindu că archonții dedeau contu eclesiei. Chiar Solon dicea: „Eu am datu poporului totă puterea câtă-i trebuia, era celoru ce au avut-o și au fostu cei întâi prin avere, li-am lăsatu respectul.“

Pentru încurajarea industriei naționale s'a luatū de legislatorū următorile măsuri: s'a opritū esportulū produselorū brute, s'a învoitū a se da dreptulū de cetățeniă numai acelorū streini, cari se vorū aședa pentru totū-dé-una la Athena și vorū întroduce vre o meseriă nouă. Areopagulū trebuia aspru se privigheze ca, ficare cetățenū să-și aibă vre o ocupațiune; în fine fiulū care n'ar fi primitū de la părinții seî nici o învățatură, era în dreptū a nu-i nutri la bătrâneță.

Din punctulū de pe urmă se vede că Solon întorse luarea a-minte și asupra educațiunii junimii carea nu cerea numai soldați, ca la Sparta, ci cetățeni deplinū educați. Desvoltarea armonică a corpulū și a spiritulū, formă scopulū educațiunii. Aci nu statulū, ca la Sparta, ci părintele dispunea de fii seî; elū îi educa d'impreună cu statulū. Ingrjirile principale ale mamei erau ca prunculū să crească câtū mai frumosū. La anulū alū șeptelea începeau a-i învăța carte și totă copilăria o treceau cu tradițiunile poetice, cu versurile lui Omerū și ale altorū poeti. Erau și școli publice, înse părinții puteau a-și lua învățetori a casă. Obiectele de educare erau; poesia, musica și gimnastica; cele d'ânteiū pentru spiritū, cea din urmă pentru corpū. Educațiunea se finia la 18 ani. Educațiunea copilelorū era curatū familiară, numai sub privigherea mamelorū, prin urmare, esceptându clasele mai înalte, ele nu învățiau de câtū lucrulū de mână. Femeea în Athena avea mai puțină libertate de câtū în Sparta; numai la serbătorile religiōse copilele athenene viniau în costume albe cu corone pe capū pentru a cânta și juca cântările religiōse.

Legislațiunea lui Solon avea de scop să împacarea partidelor contrare din Athena. Ne căutându înse la buna ei primire din partea cetățenilor și la aprobarea oraculului de la Delphe, Solon creșu de cuviința a lega prin giurământu pe Atheneni de a o conserva timpu de 10 ani, și la casu de turburări a o apăra pentru a nu-și perde onóra și dreptulu de cetățeniă. Prin, acésta elu voi a înfréna pe ambițioși de a aspira la autoritate. Elu nu a đisú că legile lui sunt cele mai bune, ci că aceste sunt legile la cari elu a pututu înduplica poporul spre a le primí. De și legile au fostu primite fără împotrivire, dar înțelegerea și aplicarea lorú s'a părutú fórte grea: în fie-care đi veniaú la Solon, cândú reproșindu-í, cândú láundându-lú, cândú ceréndu-í óre-cari rectificări, cândú ceréndu-í lámuriri. Sătulu de aceste visite, Solon se determiná a părăsí pe đece ani patria și călători prin Egyptu, Creta și Asia Mică, unde, după cum spune tradițiunea, se vedú cu Cresu, regele Lydiei.

+ 3. **Pisistratii** (560—510). Temeriele lui Solon n'au fostu fără temeiu, căci înturnându-se în patriá aflá lupta renoită între cei avuți sub conducerea alcmeonidului Megacle, și între majoritatea saracilor sub conducerea lui Pisistrate, ruda lui Solon. Cu deosebire érá periculosú pentru libertățile publice Pisistrate, care țintiá la tirăniă.¹ Elu se făcuse cunoscutú mai înainte prin întreprinderi militare, și sciú a plăcé poporulu prin purtarea blândá și prin simpatia cătră seraci. Solon mai ántéiu ilú consiliá a renunța la încercările séle, pe urmă se adresá la poporú și-í denunță planurile. Înse totulú a fostu indeșertú, căci Pisistrate presentându-se pe piață

¹ Grecii numiaú tirani pe toți acei ce agiungesu a fi monarhi nu după clironomiá séu după legi, ci prin intrige. Tirantulú putea fi celú mai blándú și mai prudentú guvernatorú și cu tóteacestea se numiaú tiranú. Seculú VII și VI compunú periodulu cândú au fostu mai mulți tirani în statele grece.

ca persecutată de inimiții seși, și acoperită de plage ceru-
ră agiutorulă poporului. Atunci poporulă îi permise a
se încungiura cu gardă înarmată. Solon se împotri-
vi acestei măsură, înse poporulă i-a respunsă că de
bêtrêneță și-a eșită din minte. Căpătarea gardei fû
ună pasă decisivă pentru înaintarea lui Pisistrate: elă
luă Acropolulă, alungă pe toți contrariii seși și puse mâna
pe putere. Solon se arătă pe piață pentru a deschide
ochii poporului, înse nemine nu-lă ascultă. Atunci îm-
brăcându-se milităresce se puse în ușa casei seșe, dar
nemine nu se uní cu elă. Vêdëndü acéstă çise: „Mi-
amă făcutü dătoria; amă apêratü cu tôte puterile mele
patria și legile ei“. și se depărtă de la afacerile statu-
lui. Pisistrate nu-î făcù nimicü și elă murí în etate de
80 de aní.

Pisistrate punându mâna pe putere fu nevoită a se
lupta încă multă timpă pentru ea: de două-ori a fostă
alungată chiar de Alcmeoniçi. Guvernământulă seă fu
moderată și prudentă. Voindă a încungiurea puterea sa
cu ună prestigiu religiosă, elă istituí serbarea Pana-
thenei, cea mai triumfală din tôte serbătorile athenene,
la carea se recitiaă rapsodiile lui Omerti, adunate și
puse în sistemă de Pisistrate. Elă adună operile și a
altoră poeți, și de aceea unii însușescă lui fundarea bib-
liotecei publice. Totă elă puse fundamentulă faimosu-
lui templu a lui Joia Olympianulă.

Pisistrate eră atâtă de multă amată de poporă încâtă
acesta după mórte-í lăsă puterea la doi fii ai seși: Hip-
pias și Hipparchu. La începută ei guvernaă bine ca și
părintele loră: dar cândă Hipparchu fu ucisă de doi
têneri Hormodiū și Aristogitonū pentru ună atacă per-
sonală, atunci Hippias devení tirană asupra și crudă:
incărcă poporulă cu imposite, pedepsi și esilă pe mai
mulți cetățeni și intră în relațiuni cu barbarii, cu Per-
și. Popoporulă se nemulțemí, și alcmeonidulă Clisthene

unul dintre esilați, profită de această nemulțămire, pentru a alunga tiranul. La începutul Clisthene se puse în capul esilaților și veni în Athena, dar nu isbuti; atunci își atrase opiniunea Greciei renouind templul de la Delphe pe conta sa, și cu agiutorul Spartei eliberă Athena de Hippias care fugi la Perși. Ura cătră tiran și entuziasmul pentru eliberare, se exprimă de Atheneni prin o resbunare estraordinară și totu prin o aseminarea remunerare. Locuința lui Hippias fu ruinată, averile Pisistraților confiscate și totu nêmul lorù declaratù ca desonoratù; din partiđanii lui Hippias unii fură esecutați, alții esilați și toți împreună declarați de desonorați. Din contra Harmodiù și Aristogiton fură declarați de liberatori ai republicei și de martiri ai tiranilor; li se redicară monumente, pe morminte li se făcură statue din bronzù, éra urmașii lorù se eliberară de orice impositu și se oprì sclavilorù de a purta numele de Harmodiù și Aristogiton.

Cu alungarea tiranului liniscea nu se restatornici, căci se începù o luptă internă pentru forma guvernământului: va fi Athena republică democratică séu aristocratică? Clisthene, eliberatorul patriei de tiranù, dădù republicei prin influința sa o formă democratică. Esența reformei lui Clisthene constă: în nimicirea vechei împărțiri a poporului după triburi și înlocuirea cu alta făcută după forul locuinței; în crescerea sferei și a însemnătății adunării poporului (eclesia), și în micșurarea însemnătății celorlalte puteri a consiliului, a areopagului și a arhonđilorù. ¹

¹ Reformele principale ale lui Clisthene sunt: 1° în locul celorlora patru triburi vechi ioniene, fără create de ce triburi locale în cari intrau ca cetățeni și metici liberi: prin acesta se nimiciră pretențiunile de inradire și se crescù numărul membrilor eclesiei; 2° se institui o deosebită formă de giudecată politică, numită *ostracismù* (scoică), carea dă dreptul eclesiei a esila la casù de necesitate, cu majoritate de 6000 voturi pe toți omenii

Fama despre introducerea democrației în Athena se lăți repede prin tótă Grecia și avu o puternică influință asupra republicelor aristocratice. Mai multu de câtu tóte fu frapată Sparta carea se determinâ a nimici, cu ori ce prețiu, democrația contrară spiritului și instituțiunilor sale. Spre acestu finitú se făcură câte-va încercări de regele spartanú Cleomen: ântéiú în unire cu partitulú aristocraticú din Athena chiar; a doua în unire cu orașele Chalcidei, Beotia și insula Egina, cari se aflaú sub igemonia Spartei. Cândú Atheneniú, mulțamită curajuluí, și patriotismuluí lorú, eșiră triumfători din luptă Cleomen se decise a uní interesele tuturorú statelorú dorice cu interesele alungatuluí Hippias și a-lú întorce în Athena. Făcendú chiar pe oraculuú să vorbescă contra Athenei democratice, Cleomen rechemâ pe Hippias, convocă la Sparta o adunare compusă din ambasadorii tuturorú statelorú din Peloponesú, și cerú concursuluí lorú pentru restatornicirea lui Hippias. La decisiunea acestei adunări se împotrivi puternicú Corinthuluú: „Ceriuluú și pământuluú își vor schimba locurile lorú, pescii vorú eși din apă pentru a trăi pe uscatú și ómenii vorú merge a trăi în funduluú mării, cândú voi, Spartanilorú, ve veți decide la unú lucrú așa de ne dreptú înaintea ómenilorú și așa de uritú ȕeilorú. Dacă găsiți că tirania este bună pentru alții, aplicați-o ántéiú la voi și dați-li prin acésta esemplu. In numele tuturorú ȕeilorú Ellade íve rugámú: retrageți-vé decisiunea. De veți persiste în ea, atuncú Corinthenii nu vé vorú fi aliați.“ Astú-cari s'arú páre periculoși pentru liniscea publică; 3° conformú nouei împărțiri a poporuluí, s'a crescutú numeruluú membrilorú consiliuluí péné la 500 (câte 50 din fie-care filă), și s'a luatú din mânele lorú gerarea financelorú carea s'a datú la 10 deosebíti funcționari; 4° s'a micșuratú însemnătatea judeciarâ a areopaguluí prin instituirea tribunaluluí *Eliastilorú* care erá compusú din 6000 de cetățeni jurați 5° dirigerea afacerilorú militare se luá de la archondele polemarchú și se dádú la ȕece strategii.

feliu vorbi ambasadorulü Corinthulü și abätü tötä adunarea. Spartanii închiserä adunarea unindu-se cu dorința aliațilorü, și Hippias se depärtä pentru a căuta a giutoriulü Perșilorü.

Din cele espuse se vede că ostenelele și sacrificiele Athenenilorü pentru democrația furä immense, și din aceste se esplicä pentru ce țineaü ei atâtü de multü la libertatea și legile țerei lorü. Din acestü timpü luptele dintre partide încetözä și se începe desvoltarea regulatä a vieței cetățene, a organizațiunii numai prin mijloculü discuțiunii înțelepte din eclesiä. Aci se formarä douë partide, în capulü cărora erau ömenii cei mai eminenți ai Greciei: partida conservatöre și cea progresistä. Ambele partide se supuneaü legilorü lui Solon și Clisthene; inse äntëia susținea că cu aceste legi statulü este în deagiunsü organizatü, atunci cândü cea de a doua primä aceste legi numai ca începutü a unei nouë organizațiunii, carea trebuia desvoltatä și perfecționatä. Conservatoriü puneau puterea și averea statulü în armata de pe uscatü, în cetäți și agriculturä, și voiaü a fi în bunä înțelegere cu Sparta. Progresistiü din contra susțineaü că, pentru prosperitatea și siguranța statulü este de necese a crea o flotä, a face porturi, a funda colonii și a încuragia comerciulü; era în afarä a se tiné de polilica contrarä Spartei și a fi în alianția numai cu statele democratice. În secululü VI, capulü conservatorilorü era Miltiade, omü cu talente, inse cu o viață cam nemoralë. Progresistiü aveau de asemenea mulți ömenii distinși între ei, mai toți almeoniđi: astü-feliü fu Themistocle, în timpulü resbelelorü medice; Pericle și Alcibiade mai pe urmä. Ambele partide căutaü sprijinulü poporului.

Acestä luptä de partide se resimți la finea secul. VI și începutulü celui alü V în töte statele grece, precum în metropolë asemenea și în colonii. Statele aristocra-

tice, în fruntea cărora eră Sparta, se țineaă mai multă de sistema conservat6re, și întru câtă-va consimțiaă cu Persii v6d6ndu-ı c6 suntă inimici democrației; statele democratice, cu Athena în frunte, consimțiaă mai multă cu partida progresistă. Ac6stă contrarietate și luptă de partide, produse viața cea activă și multilaterară ce distingea pe grecă de ori-și care locuitorii din orientulă vechiă. Ac6stă contrarietate se resimți și în literatură, mai cu s6mă în poesia lirică. Așa Pindar thebanulă c6ntă în poesiele s6le aristocrația, g6sindă numai la ea t6te sentimentele cele mai nobile: elă remăne indeferentă chiar și la triumfulă Atheneniloră asupra Persiloră. Din contra la Simonide care fu martoră oculară triumfulă Greciloră asupra Persiloră, se vede o adăncă simpatia c6tră democrație. Eroii lui de predilectiune sunt; Harmodiă și Aristogiton, precum și 6menii cari aă c6dută în resbelulă barbară aperândă libertatea Greciei.

IV. INSTITUȚIUNILE CARI SUSȚINEAU UNITATEA GRECILORU. ELENISMULU.

De și Grecii erăă împărții în mai multe triburi și state independente unele de altele, totuși ei nu uitaă c6 sunt membrii unuia și aceluiași poporă elenă: afară de s6nge și limbă, de asemănarea moravurilor principale, Grecii erăă legați prin 6ei comuni și prin 6re-cari instituțiunii politico-religi6se comune. Aceste instituțiunii erăă :

1. Zei comuni și oraculii. La Omeră deja se vorbece despre 6ei comuni și despre odele cons6nțite loră. În timpurile istorice, de și fie-care orașă își are 6eulă seă cu deosebire stimată, totu-și acești 6ei se recunoscăă și de cele-alte cetăți, și toți ei se consideraă ca

membrii ai Olympului, alu cărui suverană Zevs (Jouia) eră deul principal al tuturor Elenilor. De aceea forma cultului public și privat eră admisibilă pentru toți Grecii. Cetățile vecine se adunau la serbători comune, trâmiteau unele la altele ambasade de serbători (theoria) și, nu arare-ori, întrețineau indecomună temple. Sentințele oraculilor de la Dodona, și mai cu sémă celui de la Delphe erau lege sântă pentru toți grecii: ei nu întreprindeau nimic fără consultul lor. La Dodona se presupunea venitorul de cătră preoți, duple sunetul frunzelor stejarului sacru, duple vuetul isvórelor și duple sunetul vaselor de aramă. La Delphe eră Pythia carea ședea pe un tripede desupra unei caverne, de unde eșiau nisce evaporațiuni ce o amețiau. In acés-tă pozițiune ea pronunță câte-va cuvine fôră nici o legătură din cari preoții formaū respunsuri celor ce în trebau despre sórta lor. Oraculi deveniau instrumente politice pentru domnitorii ambițioși cari sciau, prin presente, a atrage în favóre-li pe preoți și a căpata respunsuri duple placul lor.

2. Anfictionele. Datina de a visita reciproc serbătorile comune și a întreținé indecomună temple, produse în unele locuri ale Greciei nisce adunări, cu preferință religiose, dar cari serviau de legământ inter-național. Astú-feliu erau Anfictionele, cunoscute încă din timpurile cele mai vechi.¹ Celu mai însemnat eră

¹ Amphictionele erau una din cele mai celebre adunări aristocratice, unde principii Thesaliei confederati lnau, in numele deilor, decisiuni pe cari plebea nu le cunoscua. Adunările se țineau tómnă in templul deitei Ceres, la Anthela lângă Thermopyle; érá primăvéra, la Delphe in templul lui Apollon. Fie-care politie confederată avea in acéstă adunare doué voturi, deși puteau trâmite ori câți deputați; érá decisiunile lor se scriau pe colónele celor doué temple. Acéstú consiliu nu constituí nici odată o dietă generală, chemată a delibera asupra intereselor fie-cărei țeri; dar afectându un caracteru, sacru resolvá cestiunile cele mai

Amfictionul Thermopilo-Delphicū, în câtu cu preferință se numi amfictionū. Membrii lui constau din 12 seminții grece cari se adunau la fie-cari șese luni, odată la Thermopile și o dată la Delphe, și erau legate între sine prin următorul giurământu; *nu vomū ruină nici o cetate amfictionă nici o vomū privă de apă curgătoare*. In timpurile istorice scopul principalu a amfictionului eră apărarea linisei, a foloselor și a averilor templului de la Delphe prin tôte mișlόμεle putinciôse. Acestu amfiction, care la începutu avea o însemnătate curatū religiôsă, căpătă în urmă o influință însemnătore și asupra politiceii.

3. Jocurile comune. Acestea erau nisce instituiuni grece curatū naționale. Nici unū poporū nu prețui așa de multū bucuria de la serbători ca Greci vechi; jocurile comune nu erau pentru Greci unū obiectu de distracțiă și de orgii, ci o lucrare religiôsă. Ca fundatori și legislatori a jocurilor se consideraū deii cari, dupre cum gândiau Greci, conserbau la ele dimpreună cu ei. Dilele de serbătore se consideraū de Greci ca momente în cari ómenii, lepădându-se de grijile lumesci, se apropiau de deii și petreceau o viață deescă. De aceste jocuri erau patru: jocurile olimpice în Elida, istmice la Corinthū, nemeice la Argolida și pithice la Delphe. La aceste jocuri se cercau la luptă, fugă și alte eserciții gimnastice; totū aci poeții, oratorii și istorici citiau operele lorū, și triumfătorul căpătă o coronă. In fie-care anū eră câte unul din jocuri, și totalitatea lorū formă unū periodū; gloria unū grecū eră de a căpăta importante, și neînțelegerile între state. Residenta Amphictionelorū în apropierea oracnlului de la Delphe, și prin urmare respunsurile ce puneau în gura acelu oraculū, făcându-l a sancționa decisiunile lorū, dădură o putere foarte mare acestei adunări, care contribu așa de multū la unitatea Greciei și la forța cu care se opuse lui Xerxe. Ea cădū în urmă prin intrigele princ pilorū și prin spiritul de șicana alū republicelorū grece.

(Nota editorului).

numele de periodonică, adică a fi triumfătorii în trespaturu jocurile naționale. Jocurile olimpice erau cele mai renumite, și fiindu că ele se serbau regulat după patru ani, apoi Grecii de la anul 776 ant. Chr. cându fu înscrisu pentru prima dată numele celui întâi învingătorii, începură a numera anii după *olimpiade*: fiecare olimpiadă conținea pentru ani. Jocurile olimpice și-au căpătat numele de la polițióra Olympia, pe riulu Alpheu, unde se află: dumbrava sacră, templulu lui Joesa, altarele altora diferiți dei, diferite edificii religiose, locul de alergare séu stadiulu și ipodromulu. Serbătorea dură cincă zile și constă în sacrificii, în cântarea diferitelor imnuri religiose și în jocuri. Ceste din urmă erau: alergarea pe giosu și cu cai, lupta corpă cu corpă, cu pumnii și bătaia le țelu cu disculu. Remunerația eră una și aceeași în tôte jocurile, inse învingătoriu la fugă se consideră ca principalu. În órele libere de jocuri, Grecii adunați ascultău operele poetilor și ale altor scriitori. Poetii nu primia remunerația mulțemindu-se numai că toți Grecii au admirat operele lor. Diua de pe urmă a serbătorii eră consânțită pentru triumfulu învingătorilor. Corona de maslinu, carea înfrumuseță capulu învingătorilor și pe care aveau dreptulu a o purta în tôte ocașiunile solemne, se consideră la Greci ca cea mai mare onóre; cu ea se făliă nu numai învingătoriu, dar și toți cetățenii sei; de aceea cându învingătoriu se înturnă acasă, toți cetățenii îi eșia în întimpinare, ilu purtau pe mâne și-i puneau o statuă de marmoră în Olympia, unde și fórá aceea numele seu și a cetății séle natale, erau trecute în cartea generală a învingătorilor, pentru a eterniza memoria bravurilor séle.

Acestea sunt instituțiunile în cari se esprimă unitatea tuturor Elenilor și cari-i deosebiau de barbari, adică de popórele streine.

La începutul secolului V, Grecii avură a-și apăra independința lor națională contra unuia din aceste popoare barbare, contra Persilor.

PERIODULU II.

DE LA RESBELELE MEDICE PENE LA PREPONDERINTIA LUI PHILIPU
MACEDONEANULU.

I. RESBELELE MEDICE. (Greci & Persi)

Naționalitatea grecă lățindu-se pene în medlocul A-siei Mică veni în contact cu statul despotic al Persilor cu care intră într'o mare luptă națională, cunoscută sub nume de resbelele medice (496—449), în cari resbele se disceptară toate puterile spirituale ale poporului grec.

1. Lupta cu Persii. La începutul secolului V, lumea grecă se împărția în două părți: statele aristocratice de prin colonii și metropole sub igemonia Spartei, și statele democratice sub conducerea Athenei; cele d'ântei preponderau la sudul Greciei, cele de ală doilea la nord. Succesele democrației din Athena înfricoșară aristocrația din Grecia nordică și o constrinseră a-și căuta un ajutor afară din patriă, la Persi. Tocmai în același timp Darius Hystaspes, regele Persiei se gândia a-și lăți domnia și în Europa. Nenorocita sa expedițiune contra Scythilor îl îndemnă încă și mai mult a cuceri Grecia. El vò a-și apropia aristocrația grecă nemulțemiți, sperând a-și agiunge scopul mai curând